

PT 2000 - 0313
Αρ. Εισ 430

Τ.Ε.Ι ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ : ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ
ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Αριθ. Εισαγωγής 430

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ :
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΙΑΠΙΚΟΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ :
ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΜΑΥΡΟΜΑΤΙΔΟΥ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 1997

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εισαγωγή	1
Μέρος πρώτο	
Κεφάλαιο πρώτο	2
- Προβλήματα και δυνατότητες του αγροτικού τομέα	2
- Συνθήκες παραγωγής	3
- Συνθήκες αγοράς	4
Κεφάλαιο δεύτερο	5
- Το μέγεθος και η διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	5
- Το μέγεθος και ο τεμαχισμός της αγροτικής γης	6
Μέρος Δεύτερο	
Κεφάλαιο πρώτο	8
- Η παραγωγή εσπεριδοειδών παγκοσμίως	8
- Τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των εσπεριδοειδών και η σημασία στην Εθνική Οικονομία	10
Κεφάλαιο δεύτερο	15
- Η διάδοση και ανάπτυξη των εσπεριδοειδών στην Αιτωλ/νία	15
- Ποικιλίες που καλλιεργούνται στην Αιτωλ/νία	20
- Αναδιαρθρωτικά προγράμματα	23
- Διακίνηση και εμπορία	27
- Συμπεράσματα - προτάσεις	33
- Βιβλιογραφία	35

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα είναι μια χώρα καθαρά γεωργική και τα αγροτικά της προϊόντα αποτελούν κλειδί για την παραπέρα ανάπτυξη της Ελληνικής γεωργίας.

Η ανάλυσή μας ασχολείται με προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ελληνικά εσπεριδοειδή. Συγκεκριμένα εξετάζουμε την καλλιέργεια και διακίνηση των εσπεριδοειδών του Νομού Αιτωλίας.

Στο πρώτο μέρος θα εξετάσουμε τα προβλήματα, τις δυνατότητες που αντιμετωπίζει ο αγροτικός τομέας, αλλά και τις συνθήκες παραγωγής και αγοράς. Επίσης θα αναφερθούμε στην διάρθρωση των παραγωγικών εκμεταλλεύσεων, στο μέγεθος και τον τεμαχισμό της αγροτικής γης.

Στο δεύτερο μέρος θα αναφερθούμε στην παγκόσμια παραγωγή των εσπεριδοειδών, καθώς και στην οικονομική σημασία των εσπεριδοειδών στον Ελλαδικό και παγκόσμιο χώρο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην εμφάνιση και εξέλιξη των εσπεριδοειδών στον νομό Αιτωλίας. Στην συνέχεια θα ασχοληθούμε με μερικά προβλήματα διακινήσεως και εμπορίας που έχουν υπάρξει κατά την διάρκεια του σταδίου διανομής της παραγωγής των εσπεριδοειδών.

Εκτιμώντας τα όσα αναφέρθηκαν θα προσπαθήσουμε να εξάγουμε συμπεράσματα και προτάσεις.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Το ύψος και η σύνθεση της αγροτικής παραγωγής εξασφαλίζουν αυτάρκεια στο σύνολο σχεδόν των προϊόντων. Εξαίρεση αποτελούν το βοδινό κρέας και τα γαλακτοκομικά προϊόντα. Η αλιευτική παραγωγή εξασφαλίζει το 80% περίπου της εσωτερικής κατανάλωσης.

Οι εξαγωγές ανέρχονται στο 1/6 περίπου της συνολικής αξίας παραγωγής και αποτελούνται τόσο από τα παραδοσιακά εξαγωγίσιμα προϊόντα, π.χ. καπνός, όσο και από τα νωπά και μεταποιημένα οπωροκηπευτικά που η συμμετοχή τους συνεχώς αυξάνει.

Οι εισαγωγές των γεωργικών προϊόντων αποτελούν το 1/4 περίπου του συνόλου των εισαγωγών.

Παρά το γεγονός ότι ο τομέας παρουσιάζει πλεόνασμα στο εμπορικό του ισοζύγιο αν ληφθούν υπόψη οι άμεσες εισαγόμενες εισφορές τελικά έχουμε μια σημαντική επιβάρυνση στο ισοζύγιο πληρωμών.

Ένα από τα βασικά προβλήματα του τομέα παραμένει το χαμηλό κατά απασχολούμενο εισόδημα σε σύγκριση με τους άλλους τομείς.

Αυτό οφείλεται αφ' ενός στις συνθήκες παραγωγής που επικρατούν και αφ' ετέρου στις συνθήκες αγοράς.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Βασικό πρόβλημα του αγροτικού τομέα είναι η χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας και κατά συνέπεια το χαμηλό κατά απασχολούμενο στην γεωργία εισόδημα σε σύγκριση με άλλους τομείς της οικονομίας.

Η χαμηλή παραγωγικότητα οφείλεται κυρίως στις συνθήκες παραγωγής που επικρατούν στον τομέα.

Οι βασικές αδυναμίες των συνθηκών παραγωγής είναι:

- Το μικρό και πολυτεμαχισμένο μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Παρά την σημαντική μείωση του γεωργικού πληθυσμού, οι μέχρι σήμερα εξελίξεις στο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων προχώρησαν με ιδιαίτερα βραδύ ρυθμό.
- Το χαμηλό ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων και ο χαμηλός βαθμός αξιοποίησης ορισμένων εγγειοβελτιωτικών έργων. Οι δύο αυτοί παράγοντες περιορίζουν το βαθμό εντατικής εκμετάλλευσης στη γεωργία. Ο χαμηλός βαθμός αξιοποίησης οφείλεται σε προβλήματα προγραμματισμού, λειτουργίας και συντήρησης των έργων.
- Η υποαπασχόληση ενός μεγάλου αριθμού ατόμων, η οποία σε συνδυασμό με τη δυσμενή κατά ηλικία, σύνθεση και χαμηλό αριθμό ενεργών ατόμων ανά εκμετάλλευση συμβάλλουν στη χαμηλή παραγωγικότητα και κινητικότητα.
- Το χαμηλό επίπεδο τεχνολογίας σε σύγκριση με το επίπεδο στις χώρες της Ε.Ο.Κ. Αυτές είναι το αποτέλεσμα της μειονεκτικής δομής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε συνδυασμό με την ανεπαρκή προσφορά τεχνικής βοήθειας προς τους παραγωγούς, κυρίως σε θέματα οργάνωσης, προγραμματισμού και τεχνικής παραγωγής

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η αγορά των γεωργικών προϊόντων χαρακτηρίζεται από κατακερματισμό των δραστηριοτήτων. Τόσο η παραγωγή όσο και η εμπορία πραγματοποιούνται από μικρές ή μεσαίες μονάδες, γεγονός που έχει άμεση επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα.

Η ανεπαρκής υποδομή εμπορίας, μεγάλο μέρος της οποίας χρειάζεται εξυγχιρονισμό καθώς και η έλλειψη τυποποίησης των γεωργικών προϊόντων στην εσωτερική αγορά επιδρούν αρνητικά στους παραγωγούς και κατά συνέπεια στο εισόδημά τους.

Το μερίδιο των εξαγωγών μας σήμερα στις κοινοτικές αγορές είναι μικρό και ακόμα πιο μικρό στις υπόλοιπες. Τις περισσότερες φορές τα προϊόντα που εξάγονται διαμορφώνουν χαμηλές τιμές και πολλές φορές συμπληρώνονται με επιδοτήσεις.

Οι βασικές αδυναμίες στις εξαγωγικές αγορές είναι :

α) Η ανεπαρκής οργάνωση των εξαγωγικών φορέων και η περιορισμένη συμμετοχή των γεωργικών συνεταιρισμών στο εξαγωγικό εμπόριο.

β) Η έλλειψη έρευνας και πληροφόρησης στον τομέα της αγοράς, η οποία σε συνδυασμό με την ανεπαρκή προβολή των γεωργικών προϊόντων περιορίζει την δραστηριότητα των εξαγωγικών φορέων στις αγορές όπου έχουν επιτύχει κάποια πρόσβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Από την άποψη της διάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των φυσικών πόρων, χαρακτηριστικές αδυναμίες θεωρούνται το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων σε συνδυασμό με τη διασπορά των αγροτεμαχίων και τον πολυτεμαχισμό τους.

Εξαιτίας του εγγειοδιαρθρωτικού προβλήματος και της έλλειψης οριζόντιας και κάθετης οργάνωσης της παραγωγής, η παραγωγικότητα της εργασίας και του κεφαλαίου στον γεωργικό τομέα είναι χαμηλή.

Το κόστος παραγωγής κατά μονάδα υψηλό, γεγονός που έχει δυσμενή επίδραση στην αποτελεσματικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και στο ύψος του καθαρού γεωργικού εισοδήματος.

Το μέσο μέγεθος υπολογίζεται σε 31,8 στρέμματα το 1961 και σε 34,2 στρέμματα το 1971.

Για την περίοδο 1977-78 το μέσο μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων εκτιμάται σε 36,1 στρέμματα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας.

Ένα μέτρο για την διαρθρωτική βελτίωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι ο αναδασμός.

Ο αναδασμός έχει πραγματοποιηθεί σε έκταση 7 εκατομμυρίων στρεμμάτων έναντι 15 εκατομμυρίων στρεμμάτων που αρχικά είχε εκτιμηθεί.

ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ Ο ΤΕΜΑΧΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΓΗΣ

Στην Ελλάδα η αγροτική ιδιοκτησία είναι οικογενειακού τύπου μικρή και κατακερματισμένη.

Η κατάσταση αυτή οφείλεται σε ιστορικά, πολιτικά και οικονομικά αίτια.

Από το 1923 και μετά έγιναν διάφορες αγροτικές μεταρρυθμίσεις για να μοιραστούν στους ακτήμονες αγρότες οι μεγάλες ιδιοκτησίες, τα τσιφλίκια, που ανήκαν σε ιδιώτες, στο δημόσιο και στα μοναστήρια.

Σκοπός του κράτους ήταν να παραχωρήσει σε κάθε αγροτική οικογένεια έναν κλήρο που θα της επέτρεπε να ζήσει.

Πρότυπο θεωρήθηκε η πενταμελής οικογένεια και η έκταση που παραχωρήθηκε κυμαίνονταν από 25 μέχρι 180 στρέμματα.

Σήμερα η έκταση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα είναι 40 στρέμματα ενώ στην Ε.Ο.Κ. είναι 160 στρέμματα.

Όταν εξετάζει κανείς την κατανομή των εκμεταλλεύσεων κατά κατηγορία μεγέθους διαπιστώνει ότι υπάρχουν αρκετά σημαντικές διαφορές, ανάλογα με τις περιοχές, την τοποθεσία της εκμετάλλευσης σε πεδιάδα ή βουνό, ή ανάλογα με τις διάφορες καλλιέργειες.

Το 70% των ελληνικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων έχουν έκταση μέχρι 49 στρέμματα πράγμα που δεν συμβαίνει σε καμμία άλλη χώρα όπου εκεί κυριαρχεί η εκμετάλλευση των 100 στρεμμάτων και πάνω.

Ενώ π.χ. στην Ελλάδα ο μέσος γεωργικός κλήρος έχει σήμερα έκταση 40 μόνο στρεμμάτων, στην Ε.Ο.Κ. ο μέσος γεωργικός κλήρος των χωρών της είναι τετραπλάσιος, 160 στρέμματα.

Σε μερικές χώρες η μέση έκταση ανά γεωργική εκμετάλλευση φτάνει τα 250 (Δανία, Γαλλία) ή και τα 700 στρέμματα (Αγγλία).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ

Η παραγωγή των εσπεριδοειδών κατέχει σήμερα σημαντική θέση στην παγκόσμια γεωργία. Όλα τα είδη καλλιεργούνται για τους καρπούς τους που είναι χαρακτηριστικά αρωματικοί και πλούσιοι σε θρεπτικά συστατικά, βιταμίνες και αιθέρια έλαια.

Στα παλαιότερα χρόνια, τα εσπεριδοειδή θεωρούνταν φρούτα πολυτελείας, τα έτρωγαν λίγοι και γι' αυτό πωλούνταν με το κομμάτι.

Αργότερα και μετά την ανακάλυψη της βιταμίνης C και της μεγάλης της διαιτητικής αξίας για την υγεία του ανθρώπου, τα εσπεριδοειδή που είναι πλούσια στην βιταμίνη αυτή άρχισαν να ζητούνται από τον πολύ κόσμο και να γίνονται βασικά φρούτα για την διατροφή του.

Έτσι με την μεγαλύτερη ζήτηση του προϊόντος, αυξήθηκε και η παγκόσμια παραγωγή και από 4.700 τόννους το 1920-1924 δεκαπλασιάστηκε και έφτασε σήμερα τους 50.000 τόννους περίπου.

Οι σπουδαιότερες χώρες παραγωγής είναι οι Η.Π.Α. που έχουν και τη μεγαλύτερη παραγωγή και ακολουθούν, η Βραζιλία, η Ιαπωνία, η Ισπανία, το Μεξικό, το Ισραήλ και η Αργεντινή.

Τα περισσότερα πορτοκάλια και γκρέϊπ φρουτ, παράγονται στις χώρες της Αμερικανικής Ηπείρου. Τα περισσότερα μανταρίνια παράγονται στις χώρες της Ανατολικής Ασίας και τα περισσότερα λεμόνια στις χώρες της Μεσογείου.

Επίσης τα πορτοκάλια και τα μανταρίνια μαζί, αποτελούν τον κύριο όγκο της παραγωγής εσπεριδοειδών και αντιπροσωπεύουν το 80% της συνολικής παραγωγής. Τα λεμόνια αντιπροσωπεύουν το 10% της παγκόσμιας παραγωγής, τα γκρέϊπ - φρουτ το 8% και τα λοιπά είδη το 2%.

Η παραγωγή των εσπεριδοειδών είχε μια ανοδική πορεία. Από το 1925-1975 η παραγωγή δεκαπλασιάστηκε. Η μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγής σημειώθηκε λίγο μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Τον ίδιο ρυθμό παρουσίασε και η κατά κεφαλή κατανάλωση των εσπεριδοειδών.

Οι σπουδαιότεροι παράγοντες που έδωσαν μεγάλη ώθηση στην κατά κεφαλή κατανάλωση των εσπεριδοειδών τα τελευταία χρόνια είναι:

- 1) Η σημαντική αύξηση των πληθυσμών.
- 2) Η αλματώδης άνοδος του βιοτικού επιπέδου των περισσότερων λαών.
- 3) Η ανάπτυξη των μέσων μεταφοράς και του διεθνούς εμπορίου γενικότερα.
- 4) Η ανάπτυξη της βιομηχανίας χυμών, ειδικότερα των συμπυκνωμένων και κατεψυγμένων που σημειώθηκε την περίοδο αυτή.

Την αύξηση της καταναλώσεως ακολούθησε μεγαλύτερη ζήτηση του προϊόντος και φυσικά επέκταση της καλλιέργειας και αύξηση της παραγωγής σε παγκόσμια κλίμακα.

**ΤΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΤΩΝ
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ ΚΑΙ Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ
ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

Από την εξέταση των βασικών διαρθρωτικών χαρακτηριστικών του κλάδου της εσπεριδοκαλλιέργειας, όπως φαίνονται από τα στοιχεία του πίνακα 1, προκύπτει ότι κυριότερο πρόβλημα εξακολουθεί να παραμένει το μικρό και κατακερματισμένο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων.

Ο συνολικός αριθμός των εσπεριδοκαλλιεργητών της χώρας έφθανε το 1977 τους 60.829, δηλαδή παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος σε σχέση με το 1968 που ήταν 60.721.

Από το σύνολο των εσπεριδοκαλλιεργητών της χώρας το 56,03% είχαν έκταση κάτω από 6 στρέμματα και το 81,4% κάτω από 12 στρέμματα, ενώ μόνο το 0,76% είχαν πάνω από 51 στρέμματα.

Το διαρθρωτικό όμως πρόβλημα της εσπεριδοκαλλιέργειας είναι εντονότερο δεδομένου ότι συνήθως σε κάθε εκμετάλλευση εσπεριδοειδών αντιστοιχούν περισσότερες από μία φυτείες. Έτσι το μέγεθος των περισσότερων φυτειών θα πρέπει να είναι πολύ μικρό δεδομένου ότι το 31,4% του συνόλου των εσπεριδοκαλλιεργητών είχαν έκταση κάτω από 12 στρέμματα και του κατακερματισμού, των εκμεταλλεύσεων σε πολλές φυτείες.

Η συνολική μας παραγωγή από 52 τόννους το 1936 έφθασε τους 807 τόννους το 1976.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

Κατανομή εσπεριδοκαλλιεργητών ανάλογα με την έκταση που καλλιεργησαν για την παραγωγή του 1977

Λιγότερη από 3 στρέμματα	3 και κάτω από 6 στρ/τα	5 στρέμ/τα και κάτω από 12 στρέμ/τα	12 στρ/τα και κάτω από 21 στρέμματα	21 στρ/τα και κάτω από 51 στρέμματα	51 στρ/τα και κάτω από 101 στρέμματα	101 στρ/τα και κάτω από 301 στρέμματα	301 στρ/τα και πάνω	ΣΥΝΟΛΟ
14.852	19.238	15.435	8.336	2.503	430	33	2	60.829
24,41%	31,62%	25,37%	13,70%	4,11%	0,70%	0,05%	-	

Πηγή Α.Τ.Ε. - Δ/ση Μελετών και Προγραμματισμού, Τμήμα Γ/Ο Μελετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ

Εξέλιξη της εσπεριδοκαλλιέργειας στην Ελλάδα από το 1936 - 1976

Έκταση σε χιλιάδες
στρέμματα

Παραγωγή σε χιλιάδες τόννους

Έτος	Στρέμματα	Πορτοκάλια	Μανταρίνια	Λεμόνια	Λοιπά	ΣΥΝΟΛΟ
1936	-	26,1	13,3	12,3	-	51,7
1946	-	44	-	21	-	65
1951	-	110	-	36	-	146
1956	195	133	29	47	-	209
1961	344,3	308,4	27,3	139,9	4,6	482,2
1966	403,7	442,5	35,4	158,9	5,3	642,1
1971	425	360,7	32	132,7	5,1	530,5
1976	464,1	577,3	42,4	180	7,2	806,9

Πηγή : Υπουργείο Γεωργίας, Τμήμα Στατιστικών Στοιχείων.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα II, η παραγωγή μας τριπλασιάστηκε στην 10ετία 1950-1960 που συμπίπτει με την παγκόσμια αύξηση της παραγωγής.

Φαίνεται ότι η αύξηση αυτή ήταν φυσιολογική και οφείλεται στους ίδιους λόγους που οφείλεται και η παγκόσμια αύξηση.

Σημαντική αύξηση της παραγωγής μας σημειώθηκε και κατά την 10ετία 1966-1976 που οφείλεται κατά κύριο λόγο στις νέες φυτείες που φυτεύτηκαν την πενταετία 1961-1966. Σημαντικές φυτεύσεις σημειώθηκαν και μετά το 1970 μέχρι το 1980 και έχουμε νέα αύξηση της παραγωγής τη δεκαετία 1980-1990. Παρόλη την αύξηση της παραγωγής σημειώθηκαν και νέες φυτεύσεις σε νέες ποικιλίες.

Ομως τώρα αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα της διάθεσης της παραγωγής. Η μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγής οφείλεται κατά κύριο λόγο στην επέκταση της καλλιέργειας της πορτοκαλιάς και της λεμονιάς.

Ο συνολικός αριθμός των πορτοκαλοδεντρών, παραγωγή και μέση απόδοση ανά δένδρο, όπως φαίνεται και από τον πίνακα III.

ΠΙΝΑΚΑΣ III

Συνολικός αριθμός δέντρων	Παραγωγή σε τόννους	Μέση απόδοση ανά δέντρο
14.900.000	480.000	32,21

Πηγή : Υπουργείο Γεωργίας, Τμήμα στατιστικών στοιχείων και Γ/Ο Μελετών.

Το 1978 ήταν 14.900.000 και η μέση απόδοση πορτοκαλιών ανά δέντρο, ήταν 32,21 κιλά. Η συνολική παραγωγή του 1979-80 ήταν μόνο 335.450 τόνοι εξαιτίας της καταστροφής του φυτικού κεφαλαίου, που σημειώθηκε από παγετοπληξία το 1978-1979 και των εξαιρετικά μεγάλων ζημιών που σημειώθηκαν από δυσμενώς καιρικές συνθήκες δηλαδή ήταν μειωμένη κατά 30,1% σε σχέση με την παραγωγή της προηγούμενης χρονιάς που ήταν 450.000 τόνοι. για την περίοδο 1980-81 η παραγωγή έφτασε τους 519.040 τόνους.

Οι κυριότερες περιοχές πορτοκαλιών είναι η Αργολίδα, η Αρτα, η Λακωνία, η Κορινθία, τα Χανιά, η Μεσσηνία, η Ηλεία, η Αιτωλοακαρνανία, η Χίος και τα Δωδεκάνησα, όπου οι κλιματολογικές συνθήκες είναι πιο ευνοϊκές για την καλλιέργεια των εσπεριδοειδών.

Περιοριστικοί παράγοντες για την μεγαλύτερη επέκταση της καλλιέργειας είναι πολλοί.

Μεταξύ αυτών φαίνεται ότι οι συχνοί παγετοί, η έλλειψη αρδευτικού έργου σε πολλές περιοχές και ο σοβαρός ανταγωνισμός από πολλές πιο προσοδοφόρες καλλιέργειες, περιορίζουν σημαντικά την επέκταση της εσπεριδοκαλλιέργειας.

Η καλλιέργεια των εσπεριδοειδών γίνεται κάτω από συνθήκες οικογενειακής εκμεταλλεύσεως και μπορούν να τους παρασχεθούν όλες οι απαραίτητες περιποιήσεις, όμως οι στρεμματικές αποδόσεις μας θεωρούνται αρκετά χαμηλές.

Τα βασικά αίτια είναι :

1.- Οι περισσότεροι εσπεριδοειδώνες μας ζημιώνονται αρκετά συχνά από τους παγετούς από τους οποίους δεν καταστρέφεται μόνο η έτοιμη

παραγωγή, αλλά διαταράσσεται η παραγωγική ικανότητα των δέντρων για αρκετά χρόνια μετά τους παγετούς.

2.- Πολλοί εσπεριδοειδώνες ανήκουν σε αστικές οικογένειες που δεν μπορούν να τους προσφέρουν έγκαιρα όλες τις καλλιεργητικές φροντίδες (κλάδεμα, λίπανση κ.λ.π.) με αποτέλεσμα να επηρεάζονται σημαντικά και να λαμβάνονται μικρότερες αποδόσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΔΙΑΔΟΣΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΤΩΛΙΑ

Η παραγωγή των εσπεριδοειδών μέχρι το 1940 γινόταν με τσαπιά και άροτρα στα μικρής ηλικίας δέντρα.

Η λίπανση γινόταν αρχικά με κοπριά και με λίγα χημικά λιπάσματα, γιατί δεν ήταν ακόμη γνωστές οι ανάγκες των δέντρων σε θρεπτικά στοιχεία.

Η καταπολέμηση των ασθενειών, κυρίως της ψώρας ήταν σχεδόν ανύπαρκτη με την χρήση του θερινού πολτού. Στα εξαγωγικά τις ψώρες τις έβγαζαν με ξυραφάκια που στην άκρη είχαν βαμβάκι.

Η περίοδος 1947-1955 ήταν μια περίοδος μεταβατική και μπορούμε να την χαρακτηρίσουμε έτσι για την περιορισμένη επέκταση και περιορισμένη παραγωγή.

Οι καλλιεργητικές φροντίδες άρχισαν να βελτιώνονται. Άρχισε το όργωμα με ζευγάρια και έκαναν την εμφάνισή τους τα πρώτα σκαπτικά μηχανήματα (φρέζες).

Το κλάδεμα γινόταν κανονικά και άρχισε η χρήση των φυτοφαρμάκων. Η διάθεση της παραγωγής στις εξωτερικές αγορές έφθανε τους 8.000 τόννους μόνο, με τιμές πολύ ικανοποιητικές.

Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής διοχετεύονταν στην ντόπια κατανάλωση που απορροφούσε αρκετή ποσότητα πορτοκαλιών, πολύ καλής ποιότητας.

Η παραγωγή δεντρολλίων ήταν περιορισμένη, το σύνολο των δεντρολλίων, με υποκείμενο πάντα την νερατζιά είχε ένα ρυθμό 8.000 δεντρολλίων το χρόνο.

Η περίοδος 1955-1960 βρίσκει την καλλιέργεια των εσπεριδοειδών στην Αιτωλ/νία σε μια αλματώδη επέκταση των πορτοκαλιών λόγω ικανοποιητικών τιμών που απολάμβαναν κατά την περίοδο 1947-1953 ποικιλιών, ενώ άρχισε σταδιακά η επέκταση της μανταρινιάς.

Η καλλιέργεια της μανταρινιάς έφθασε τα 450 στρέμματα με περιορισμένες περιπτώσεις καλλιέργειας σε αμιγείς οπωρώνες.

Η λεμονιά επεκτάθηκε σε πολύ λίγα στρέμματα. Τα υπόλοιπα δευτερεύουσας σημασίας εσπεριδοειδή έμειναν στην περίοδο αυτή στα ίδια επίπεδα. Οι καλλιεργητικές φροντίδες βελτιώθηκαν περισσότερο καθώς και οι εξαγωγές στο εξωτερικό.

Η περίοδος της δεκαετίας 1960-1970 θεωρείται δημιουργική για την περιοχή της Αιτωλ/νίας.

Συμπίπτει και με την εφαρμογή του Ν. 403/60 και των αποφάσεων του Υπουργείου Γεωργίας για τη βελτίωση των οπωροκηπευτικών και έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά.

- 1.- Στασιμότητα της επέκτασης της καλλιέργειας των πορτοκαλιών.
- 2.- Αλματώδης αύξηση της παραγωγής των πορτοκαλιών και των μανταρινιών σε 400 τόννους.
- 3.- Βελτίωση της ποιότητας με την εφαρμογή σύγχρονων καλλιεργητικών φροντίδων.

Οι παγετοί, εκτός από το 1968 που κατέστρεψαν ολοκληρωτικά την παραγωγή και ζημίωσαν πάρα πολλά δέντρα δεν δημιούργησαν προβλήματα στην παραγωγή των πορτοκαλιών.

Η τέταρτη περίοδος 1970-1980 χαρακτηρίζεται κυρίως :

- 1.- Από την στασιμότητα της επέκτασης των πορτοκαλιών, που σχεδόν μηδενίστηκε.
- 2.- Την εντατικοποίηση της εφαρμογής των καλλιεργητικών φροντίδων.
- 3.- Προσαρμογή γενικά της παραγωγής, ποιότητας προς τα δεδομένα της Ε.Ο.Κ.

Η πέμπτη περίοδος 1980-1990 χαρακτηρίζεται από την αύξηση της παραγωγής των εσπεριδοειδών.

Η πολιτική στα εσπεριδοειδή στη δεκαετία 1980 αποβλέπει στην διατήρηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, βελτίωση της παραγωγής ποιοτικά, κλιμάκωσή της διαχρονικά και καλυτέρευση των συνθηκών εμπορίας και μεταποίησης.

Για την περίοδο 93-95 φαίνεται η παραγωγή των κυριότερων εσπεριδοειδών στους παρακάτω πίνακες :

Ο αριθμός των πορτοκαλιών όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα είναι :

Ετος	Σύνολο εκτάσεων	Αριθμός δέντρων	Διάσπαρτα δέντρα	Παραγωγίσιμα δέντρα	Σύνολο κιλών
1993	22.159	776.685	44.843	613.096	30.666.865
1994	23.246	912.955	39.756	686.035	39.792.130
1995	23.756	821.759	37.874	672.020	

Ηταν το 1993, 776.685 δέντρα σε φυτείες και 44.843 διάσπαρτα.

Η δε παραγωγή έφτασε τα 30.666.865.

Ο αριθμός των μανταρινιών όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα είναι :

Ετος	Σύνολο εκτάσεων	Αριθμός δέντρων	Διάσπαρτα δέντρα	Παραγωγίσιμα δέντρα	Σύνολο κιλών
1993	4.177	143.116	11.915	115.943	5.385.666
1994	4.841	158.764	12.200	133.901	7.418.385
1995	4.794	151.712	14.694	134.025	

Ηταν το 1993, 143.116 δέντρα σε φυτείες και 11.915 διάσπαρτα.

Η δε παραγωγή έφτασε τα 5.385.666.

Ο αριθμός των λεμονιών όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα είναι :

Έτος	Σύνολο εκτάσεων	Αριθμός δέντρων	Διάσπαρτα δέντρα	Παραγωγίσιμα δέντρα	Σύνολο κιλών
1993	4.134	133.363	32.308	143.850	5.110.465
1994	4.133	121.883	32.687	143.932	5.004.145
1995	3.927	121.533	32.119	147.726	

Ο αριθμός των νερατζιών για το έτος 1995 είναι :

Έτος	Αριθμός Δέντρων	Παραγωγή
1995	2.115	62.050

ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΠΟΥ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑ

Πορτοκαλιά

Η πορτοκαλιά είναι το σπουδαιότερο και περισσότερο καλλιεργούμενο από όλα τα είδη των εσπεριδοειδών.

Καλλιεργείται σήμερα σε μεγάλες εκτάσεις σε όλες σχεδόν τις τροπικές και υποτροπικές περιοχές της γης για τους καρπούς της.

Ανάλογα με τις περιοχές καλλιεργούνται και διαφορετικές ποικιλίες.

Ομαλοφόρα πορτοκάλια ή Μέρλιν

Η Μέρλιν πορτοκαλιά είναι ποικιλία αρκετά παραγωγική και πρώιμη. Αρχίζει να ωριμάζει τους καρπούς της από τις αρχές του Νοεμβρίου και τροφοδοτεί την αγορά μέχρι το Φεβρουάριο. Οι καρποί της φέρουν χαρακτηριστικό ομφαλό στο ένα τους άκρο την κορυφή τους και είναι άσπερμα. Χρησιμοποιούνται για νωπή κατανάλωση. Είναι ακατάλληλη για χυμοποίηση γιατί ο χυμός τους πικρίζει εύκολα. Οι καρποί του είναι μέτριοι με γεύση γλυκόξινη, αρωματικοί και αρκετά γευστικοί. Οι καρποί της είναι άσπερμοι.

Αιματόσαρκες ποικιλίες ή Σαγκουΐνια

Οι αιματόσαρκες ποικιλίες χαρακτηρίζονται από την παρουσία ερυθρού χρωματισμού στη σάρκα ή στον φλοιό των καρπών τους. Ο χρωματισμός αυτός ποικίλλει από ανοικτό ερυθρό μέχρι σκούρο ή αιματώδεις, από τον οποίο προέρχεται και η ονομασία τους. Στην περιοχή της Αιτωλ/νίας καλλιεργείται σε μικρές ποσότητες. Τα κύρια χαρακτηριστικά του καρπού τους είναι ότι είναι λεπτόφλουδοι, γευστικοί και με πολύ χυμό. Περιέχουν ελάχιστους σπόρους και

θεωρούνται εμπορικά άσπερμοι. Τα δέντρα είναι αρκετά παραγωγικά, ρίχνουν όμως εύκολα τους ώριμους καρπούς. Οι καρποί ωριμάζουν αρκετά πρώιμα αλλά ο ερυθμός τους χρωματισμός αρχίζει από τα μέσα Ιανουαρίου και μετά χρησιμοποιείται για νωπή κατανάλωση.

Μανταρινιά

Η μανταρινιά είναι το δεύτερο σε σημασία είδος, μετά την πορτοκαλιά, από όλα τα εσπεριδοειδή. Καλλιεργείται και αυτή για την παραγωγή των καρπών της, που έχουν περίπου την ίδια θρεπτική αξία με τα πορτοκάλια. Στην περιοχή της Αιτωλ/νίας τα τελευταία χρόνια η μανταρινιά ακολούθησε μια ανοδική πορεία. Το κύριο είδος είναι η κλημεντίνη. Τα δέντρα της είναι μετρίως αναπτύξεως και αρκετά ανθεκτικά στις χαμηλές θερμοκρασίες. Οι καρποί της είναι μικροί έως μέτριοι και σφαιρικοί. Ο φλοιός τους είναι μέτριος, συνεκτικός και σκληρός, αποκτά δε στην ωρίμαση έντονο πορτοκαλί χρώμα. Οι καρποί της είναι χυμώδεις, νόστιμοι με χαρακτηριστικό άρωμα, εξαιρετικής ποιότητας. Διατηρούνται για αρκετό χρονικό διάστημα επάνω στα δέντρα και αντέχουν ικανοποιητικά στις μεταφορές. Αρχίζουν να φουσκώνουν μόνο όταν υπερωριμάσουν. Οι καρποί της ωριμάζουν αρχές Νοεμβρίου και διατηρούνται μέχρι τέλος Ιανουαρίου.

Λεμονιά

Η λεμονιά είναι το τρίτο σε σημασία είδος από όλα τα εσπεριδοειδή και το πρώτο από όλα τα είδη με ξινούς καρπούς. Καλλιεργείται για τους καρπούς της που δεν τρώγονται νωποί αλλά χρησιμοποιούνται ευρύτατα στη μαγειρική, στη χυμοποιία, στη φαρμακευτική κ.λ.π. Στην περιοχή της Αιτωλ/νίας η καλλιέργεια της λεμονιάς τα τελευταία

χρόνια αυξήθηκε σημαντικά. Τα δέντρα της αναπτύσσονται γρήγορα, δεν αντέχουν σε χαμηλές θερμοκρασίες, είναι πολύ ευαίσθητα. Οι καρποί τους έχουν το χαρακτηριστικό κίτρινο χρώμα, είναι μικροί και λεπτόφλουδοι, καταλήγουν δε σε χαρακτηριστική θυλή, έχουν σπόρους μέσα αλλά είναι πολύ μικροί. Η γεύση τους είναι ξινή. Τα λεμόνια αντίθετα με τα άλλα είδη των εσπεριδοειδών μπορούν να συγκομισθούν και να διατεθούν στην αγορά πριν ακόμη ωριμάσουν αρκεί να περιέχουν αρκετό χυμό. Όλα τα λεμόνια μπορούν αν διατηρηθούν εύκολα σε ειδικούς θαλάμους και να διατεθούν στην αγορά όλες σχεδόν τις εποχές του έτους.

Νερατζιά

Η νερατζιά είναι το είδος που χρησιμοποιήθηκε για πολλές δεκάδες χρόνια αι σε παγκόσμια κλίμακα, χάρη στη μεγάλη του ανθεκτικότητα στην κομμίωση σαν πιο κατάλληλο υποκείμενο για την καλλιέργεια όλων των εσπεριδοειδών. Στην περιοχή της Αιτωλνίας η καλλιέργειά της μειώνεται συνεχώς. Τα δέντρα της αναπτύσσονται γρήγορα και είναι πολύ πιο ανθεκτικά στις χαμηλές θερμοκρασίες και στις λοιπές αντίξοες συνθήκες από την πορτοκαλιά. Προσαρμόζονται καλύτερα σε ευρύτερες περιοχές και συναντάται σε πολλούς τύπους εδαφών. Οι καρποί της νερατζιάς έχουν έντονο πορτοκαλί χρωματισμό, χοντρότερη και τραχύτερη φλούδα που ξεχωρίζει ευκολότερα από τη σάρκα της. Τα νεράτζια έχουν σάρκα ξινή, γεύση πικρή και πάρα πολλούς σπόρους.

Οι καρποί τους δεν τρώγονται αλλά χρησιμοποιούνται ευρύτερα στην αρωματοποιία και στη ζαχαροπλαστική.

ΑΝΑΔΙΑΡΘΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Γενικά η προσπάθεια της πολιτείας για αναδιάρθρωση της παραγωγής με νέες κατάλληλες ποικιλίες ήταν σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκής.

Στις περιπτώσεις που επιχειρήθηκε η κρατική ενίσχυση για την προώθηση νέων ποικιλιών τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα και σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα ήταν απογοητευτικά.

Στη δεκαετία του 1980 δύο είναι τα αναδιρθρωτικά προγράμματα που προώθησε η πολιτεία με την οικονομική βοήθεια της ΕΟΚ.

Η αναμενόμενη ένταξη της Ισπανίας εκείνη την εποχή, επιβάλλει την επέκταση του κοινοτικού προγράμματος αναδιάρθρωσης της παραγωγής και εμπορίας, αλλά με νέα κριτήρια, που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των περιοχών, σε τρόπο ώστε να αντιμετωπίζουν το μεγαλύτερο ανταγωνισμό που θα προέλθει από τη διεύρυνση.

Τα σχεδιαζόμενα μεσοπρόθεσμα μέτρα με κοινοτική βοήθεια είναι:

- Η μετατροπή των πορτοκαλιών σε άλλες ποικιλίες πορτοκαλιών ή σε άλλα εσπεριδοειδή, για να ανταποκρίνεται η παραγωγή στις ανάγκες της ζήτησης.
- Η ίδρυση, βελτίωση και επέκταση των εγκαταστάσεων διαλογής, συσκευασίας, αποθήκευσης και βιομηχανοποίησης και τέλος
- Η αναδιάρθρωση του τομέα εσπεριδοειδών για να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα.

Το ένα πρόγραμμα ορίζεται χρονικά το 1983-84 και περιλαμβάνει περιπτώσεις αναδιάρθρωσης με νέες φυτείες σε νέες κατάλληλες

θέσεις και βελτίωσης της ποιότητας με μετατροπή, με επανεμβολιασμό και με επαναφυτεύσεις.

Χορηγείται στους κατά κύριο επάγγελμα γεωργούς συμπληρωματική ενίσχυση για αντιστάθμιση της απώλειας εισοδήματος για 5 χρόνια στις περιπτώσεις μετατροπής με επανεμβολιασμό ή και 7 χρόνια στις περιπτώσεις μετατροπής των δέντρων με ξερίζωμα και επαναφύτευση.

Η χορήγηση όμως της επαγγελματικής ενίσχυσης προέρχεται στον δικαιούχο γεωργό με τις ακόλουθες προϋποθέσεις :

- 1) Να έχει συνολικό εισόδημα από όλες τις δραστηριότητες της γεωργικής του εκμετάλλευσης που να μην ξεπερνά το ισόποσο εισοδήματος που αντιστοιχεί σε 50 στρέμματα εσπεριδοειδών προ της μετατροπής.
- 2) Εφόσον το πρόγραμμα μετατροπής εφαρμόζεται σε έκταση φυτείας 2 τουλάχιστον στρεμμάτων.
- 3) Εφόσον η μετατροπή εφαρμόζεται με τις υποδεικνυόμενες από την Δ/νση Γεωργίας ποικιλίες πορτοκαλιών, μανταρινιών, λεμονιών ή άλλων τύπων εσπεριδοειδών που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των καταναλωτών.
- 4) Δικαιούχοι των παραπάνω μέτρων θα είναι τόσο τα κρατικά φυτώρια στα οποία ανατίθεται η εκτέλεση ενός μέρους του προγράμματος παραγωγής αναπαραγωγικού υλικού όσο και τα συνεταιριστικά και τα ιδιωτικά φυτώρια.

Οι οικονομικές ενισχύσεις και οι βοήθειες του προγράμματος μετατροφής είναι :

α) Με επανεμβολιασμό. Το σύνολο των δαπανών που προκύπτουν από την κοπή και επανεμβολιασμό των δέντρων και τις καλλιεργητικές δαπάνες τριών ετών.

β) Με επαναφύτευση. Το σύνολο των δαπανών που προκύπτουν για το ξερίζωμα και επαναφύτευμα των εσπεριδοειδών μαζί με τις καλλιεργητικές και λοιπές δαπάνες τριών ετών.

Οι οικονομικές ενισχύσεις του προγράμματος αναδιάρθρωσης με νέες φυτείες αναφέρονται στο σύνολο των δαπανών που προκύπτουν από την φύτευση των ειδών και ποικιλιών πορτοκαλιάς, λεμονιάς, μανταρινιάς. Στις δαπάνες αυτές περιλαμβάνονται οι καλλιεργητικές φροντίδες τριών ετών καθώς και η προμήθεια και εγκατάσταση αρδευτικού υλικού.

Σε γενικές γραμμές το πρόγραμμα αναδιάρθρωσης κρίθηκε ανεπιτυχές διότι οι παραγωγοί το αντιμετώπισαν με δυσπιστία κατά πρώτο λόγο και κατά δεύτερο υπήρχαν πολλές δεσμευτικές προϋποθέσεις και δεν μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές από το σύνολο των παραγωγών.

Το δεύτερο πρόγραμμα αναδιάρθρωσης έγινε για να αποκατασταθούν οι ζημιές και να βελτιωθεί η παραγωγή των εσπεριδοειδών που ζημιώθηκε από τις αντίξοες καιρικές συνθήκες (τον Μάρτιο) του 1987.

Οι οικονομικές ενισχύσεις που δόθηκαν ήταν οι περισσότερες από την Ε.Ο.Κ. Από τις αντίξοες καιρικές συνθήκες ζημιώθηκαν πολλά δέντρα. Αρκετά από αυτά ανήκουν ήδη σε βελτιωμένες ποικιλίες έπαθαν ελαφρότερες ζημιές και μπορούν να ανασυσταθούν χωρίς τη βοήθεια του προγράμματος. Έτσι υπολογίζεται ότι μόνο ένα μέρος στρεμμάτων θα αποτελέσουν αντικείμενο του προγράμματος.

Το πρόγραμμα αυτό για την περιοχή της Αιτωλ/νίας είχε μεγάλη επιτυχία. Οι παραγωγοί που οι περισσότεροι είχαν πληγεί από τις αντίξοες καιρικές συνθήκες δέχτηκαν να αναπροσαρμόσουν τις καλλιέργειες. Βλέπουμε πως από το 1988 και ύστερα παρουσιάζονται καινούριες ποικιλίες που δεν έχουν αποδώσει μέχρι σήμερα παραγωγή.

Οπωσδήποτε όμως αναμένεται ότι η καλύτερη κλιμάκωση της παραγωγής και της διάθεσης αυτής θα είχε τελικά ευνοϊκή επίδραση αφ ενός μεν στην οικονομικότητα της κάθε ποικιλίας και συνεπώς στο εισόδημα του παραγωγού, αφ ετέρου δε στην ικανοποίηση των αναγκών του καταναλωτή.

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ

Όπως είναι γνωστό η διακίνηση και εμπορία των πορτοκαλιών γίνεται από εμπορικές επιχειρήσεις κατά κανόνα ιδιωτικές και από διάφορες μορφές συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

Οι ποσότητες που εξάγονται και διακινούνται στην εσωτερική αγορά από τις συνεταιριστικές οργανώσεις, αντιστοιχούν στις 7% περίπου το συνόλου των εσπεριδοειδών.

Η διάθεση της παραγωγής πορτοκαλιών στην εσωτερική αγορά είναι γύρω στους 200-220 χιλιάδες τόννους και αντιπροσωπεύει σε κανονική παραγωγή που κυμαίνεται ανάμεσα στο 30% με 40%.

Οι ποσότητες των πορτοκαλιών που διακομίζονται ετήσια στην κεντρική λαχαναγορά Αθηνών τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν μια στατική τάση, με μικρές σχετικά διακυμάνσεις. Οι ποσότητες που διακινούνται μέσω του οργανισμού Κεντρικής Λαχαναγοράς Αθηνών (Ο.Κ.Λ.Α.) εκτιμώνται το 40-42% της εγχώριας κατανάλωσης πορτοκαλιών.

Σε ολόκληρο το λεκανοπέδιο Αττικής καταναλώνεται το 60% περίπου της συνολικής εγχώριας κατανάλωσης, δεδομένου ότι μια ποσότητα 15% διακινείται μέσω λαϊκών αγορών και ένα 5% μέσω πλανόδιων πωλητών.

Τα τελευταία χρόνια οι εξαγωγές πορτοκαλιών αντιμετωπίζουν οξύτατο ανταγωνισμό στις διεθνείς αγορές και γίνονται κατά κανόνα με υψηλές εξαγωγικές ενισχύσεις. Θεωρητικά οι συνολικές ποσότητες που μπορούν να εξαχθούν κάθε χρόνο προκύπτουν αν από το σύνολο της ετησίας παραγωγής αφαιρεθούν οι ποσότητες που απαιτούνται για την ικανοποίηση της εγχώριας κατανάλωσης.

Με άλλα λόγια σε περιόδους υπερπροσφοράς της παραγωγής και με δεδομένη διαχρονική διάρθρωση της παραγωγής την οργάνωση και την αποδοτικότητα του συστήματος εμπορίας, οι δυνατότητες αύξησης της κατανάλωσης στην εγχώρια αγορά είναι πολύ περιορισμένες.

Βέβαια μακροπρόθεσμα είναι δυνατόν να προκύψουν περιθώρια αύξησης της κατανάλωσης στην εγχώρια αγορά, εκτός από την βελτίωση του κυκλώματος εμπορίας, τη διεύρυνση της παραγωγικής περιόδου και τη στροφή του καταναλωτικού κοινού στην κατανάλωση αυτουσιών φυσικών χυμών πορτοκαλιών.

Κατά συνέπεια η μόνη ομαλή διέξοδος για την απορρόφηση της παραγωγής είναι η αύξηση των εξαγωγών.

Σε περιπτώσεις υπερβάλλουσας προσφοράς σε σχέση με τη ζήτηση η Ε.Ο.Κ. μαζί με την Πολιτεία επιδοτεί την ενεργοποίηση του μηχανισμού απόσυρσης ικανών ποσοτήτων από την αγορά σε τρόπο ώστε να συγκρατούνται οι τιμές παραγωγού σε σταθερά επίπεδα.

Στην κοινοτική αγορά διατηρούμε χαμηλό ποσοστό σε αντίθεση με τις ανταγωνίστριες χώρες μας όπως το Ισραήλ και η Ισπανία, που διατηρούν συγκριτικά μεγαλύτερο μερίδιο.

Η ανεύρεση νέων αγορών είναι απαραίτητη για τη διεύρυνση των εξαγωγών μας και την μείωση της μεγάλης εξάρτησης από τις παραδοσιακές αγορές.

Τα παραπάνω μας έδωσαν μια γενική εικόνα για τη διακίνηση και εμπορία των εσπεριδοειδών.

Εμείς όμως εξετάζουμε μια συγκεκριμένη περιοχή της χώρας, το νομό Αιτωλ/νίας. Η διακίνηση πορτοκαλιών γίνεται κυρίως από ιδιώτες.

Τα πορτοκάλια δεν πηγαίνουν όλα για χυμοποίηση. Μερικές ποσότητες εξάγονται, άλλες καταναλώνονται στην εσωτερική αγορά,

άλλες καταστρέφονται και τέλος άλλες χυμοποιούνται. Η χυμοποίηση γίνεται σε συνεταιριστικές βιομηχανίες παραγωγής χυμού.

Στο νόμο Αιτωλνίας υπάρχει ένα εργοστάσιο χυμοποίησης, η ΦΛΩΡΑ το οποίο όμως δεν λειτουργεί άριστα, ώστε να υπάρχει μια σημαντική απορρόφηση των πορτοκαλιών από αυτό.

Σημαντική ποσότητα πορτοκαλιών χυμοποιείται κυρίως στην Πελοπόννησο και στη Βόρεια Ελλάδα από επιχειρήσεις κατά κανόνα ιδιωτικές.

Η ΑΓΡΕΞ ήταν ένας κρατικός φορέας συγκέντρωσης πορτοκαλιών όμως δεν διακινούσε σημαντικές ποσότητες και το 1983 καταργήθηκε. Η κρατική παρέμβαση δεν σταμάτησε με την διάλυση της ΑΓΡΕΞ. Την περίοδο 1983-84 δημιουργείται ένας νέος κρατικός φορέας εξαγωγών ο ΚΦΕ, ο οποίος έπαιρνε τις παραγγελίες που είχαν τα κράτη και τις μοίραζε, είτε σε συνεταιρισμούς, είτε σε ιδιώτες, ανάλογα με την κρίση του. Το 1988 ο ΚΦΕ καταργείται και έτσι οι περισσότερες ιδιωτικές επιχειρήσεις είχαν στραφεί προς άλλους αγοραστές.

Ο κυρίαρχος ρόλος του ιδιωτικού εμπορίου στην αγορά πορτοκαλιών δεν μπορεί να αμφισβητηθεί εύκολα και σε μικρό χρονικό διάστημα από την εμπορική και εξαγωγική δραστηριότητα των συνεταιρισμών. Οι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα έναντι των ιδιωτών.

Ένα σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι συνεταιρισμοί έναντι των ιδιωτών είναι οι άνισοι όροι ανταγωνισμού τόσο στο στάδιο της αγοράς των πορτοκαλιών από τους παραγωγούς όσο και στο στάδιο διάθεσής τους.

Συγκεκριμένα έχει παρατηρηθεί στην πράξη ότι σε περιόδους υπερπαραγωγής του προϊόντος πολλοί ιδιώτες στις συναλλαγές με

τους πορτοκαλοπαραγωγούς δεν πληρώνουν την επίσημη τιμή που έχει οριστεί από το κράτος και αναγράφεται στα τιμολόγια αγοράς με αποτέλεσμα να πληρώνονται στην πραγματικότητα με χαμηλότερες τιμές και να ζημιώνονται οι παραγωγοί.

Αντίθετα οι πορτοκαλοπαραγωγοί που πουλούν στους συνεταιρισμούς πληρώνονται οπωσδήποτε την επίσημη τιμή δεδομένου ότι οι καταστατικοί σκοποί των τελευταίων δεν είναι κερδοσκοπικοί που αποβλέπουν στην προαγωγή της οικονομίας των μελών αλλά και κοινωνικοί.

Συγκεκριμένα ένα πρόβλημα της εμπορίας πορτοκαλιών από τις συνεταιριστικές οργανώσεις στις αγορές της Δυτικής Ευρώπης, είναι ο τρόπος εμπορίας που γίνεται με προμήθεια και όχι με κλειστές τιμές.

Το γεγονός αυτό έχει σαν συνέπεια να δυσχεραίνονται οι συναλλαγές των συνεταιρισμών με τους παραγωγούς μέλη τους, δεδομένου ότι δεν γνωρίζουν την τιμή πώλησης των πορτοκαλιών παρά μόνο εκ των υστέρων και συνήθως μετά από αρκετό χρονικό διάστημα.

Με το σύστημα των τιμών ασφαλείας, που αποβλέπει στην ενίσχυση του εισοδήματος των πορτοκαλοπαραγωγών οι τιμές που απολαμβάνει ο παραγωγός δεν διαμορφώνονται ελεύθερα από την αντιπαράθεση της προσφοράς με την ζήτηση πάνω από ένα ορισμένο επίπεδο κατώτατης τιμής αλλά καθορίζονται θεσμικά από την Πολιτεία.

Οι διεθνείς εξελίξεις στο εμπόριο πορτοκαλιών χαρακτηρίζονται από ένα ιδιαίτερα οξύ ανταγωνισμό τιμών και ποιοτήτων, που προκύπτει από την αυξημένη προσφορά σε σχέση με τις ανάγκες της ζήτησης.

Η Ελλάδα είναι ενταγμένη στην Κοινότητα και πρέπει συνεπώς να γνωρίζει καλά τους κανόνες του κοινοτικού παιχνιδιού. Οι εξαγωγές δεν μπορούν να σταματήσουν.

Το επίχαμο όμως σημείο είναι κατά πόσο τα προϊόντα που παράγουμε μπορεί να γίνουν ανταγωνιστικά είτε στις αγορές του εξωτερικού είτε ακόμη και στην ίδια μας την αγορά.

Η απόσυρση αναφέρεται στα πορτοκάλια Μέρλιν κυρίως και άρχισε να προσαρμόζεται στη χώρα μας από το 1982. Το δικαίωμα απόσυρσης πορτοκαλιών από την αγορά έχουν οι ομάδες ειδικής αναγνώρισης παραγωγών και οι γεωργικές συνεταιριστικές οργανώσεις.

Σύμφωνα με τον μηχανισμό της απόσυρσης τα πορτοκάλια οδηγούνται στις χωματερές και ο παραγωγός αποζημιώνεται με την τιμή απόσυρσης η οποία καθορίζεται από την ΕΟΚ και το κράτος μέλος της. Το μέτρο της απόσυρσης αποσκοπεί στην διατήρηση ισορροπίας στην αγορά και συνεπώς στην προστασία του εισοδήματος του παραγωγού. Όμως χρειάζεται προσεκτική εφαρμογή του μέτρου αυτού, διότι υπάρχει κίνδυνος να πάρει λανθασμένη κατεύθυνση, δηλαδή να εφαρμόζεται χωρίς πράγματι να χρειάζεται και έτσι να καταστρέφεται μια αξιόλογη παραγωγή.

Από την άλλη πλευρά η απόσυρση αποτελεί μια κοινωνική πρόκληση με την απaráδεκτη αποστέρηση ευρέων κοινωνικών στρωμάτων από αγαθά που παράγονται σε άφθονες ποσότητες. Η απόσυρση δελεάζει ίσως τον παραγωγό με την εξασφάλιση κάποιου εισοδήματος πλην όμως η βραχυχρόνια αυτή λύση μπορεί μακροχρόνια να το ζημιώσει πάρα πολύ. Το προϊόν οδηγείται στην απόσυρση μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις αφού εξαντληθούν προηγουμένως όλες οι δυνατότητες εμπορίας από την ομάδα παραγωγών (εγχώρια αγορά, εξαγωγή, μεταποίηση).

Για την περίοδο 1991-92 η αναλογία του όγκου της απόσυρσης με τις ποσότητες παραγωγών είναι 65/35, που σημαίνει ότι για να αποσυρθεί

το 65% της παραγωγής πρέπει να εμπορευτεί το 35% μέσω της ομάδας παραγωγών με επίσημα παραστατικά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η Ελλάδα είναι ενταγμένη στην Κοινότητα και πρέπει συνεπώς να γνωρίζει καλά τους κανόνες του κοινοτικού παιχνιδιού.

Για τη βελτίωση και τη συμπλήρωση της τεχνικής υποδομής εμπορίας, όπως κέντρα διαλογής, συσκευασίας και ψυγεία, θα πρέπει να αξιοποιηθούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό οι δυνατότητες άντλησης πόρων από την κοινότητα στα πλαίσια του κανονισμού για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων.

Ένα σημαντικό στοιχείο είναι η βελτίωση της γνώσεων των γεωργών γύρω από την υπάρχουσα κατάσταση μέσα και έξω από την κοινότητα όσον αφορά τα εσπεριδοειδή.

Η έλλειψη καλά οργανωμένων συνεταιρισμών είναι επίσης ένας αρνητικός παράγοντας για την καλλιέργεια και διακίνηση των εσπεριδοειδών.

Η ανάπτυξη της συνεταιριστικής δραστηριότητας στον εξαιρετικά δύσκολο τομέα της εμπορίας αναμφισβήτητα θα συμβάλλει στην αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών και την εξυγίανση του κυκλώματος εμπορίας.

Προτείνουμε για τον νομό Αιτωλίας να αξιοποιηθεί το συσκευαστήριο της ΣΕΠΕΒΕ που υπολειτουργεί και να δημιουργηθούν κι άλλα.

Θα πρέπει όμως να προσεχθεί πάρα πολύ η ποιότητα που θα συσκευασθεί έτσι ώστε να πληρεί τις διατάξεις των κανόνων ποιότητας.

Προτείνουμε επίσης τα εσπεριδοειδή που αποσύρονται από την αγορά να διατίθεται δωρεάν σε φιλανθρωπικά ιδρύματα, σχολεία,

γηροκομεία κλπ, ενώ τα έξοδα διαλογής και συσκευασίας να καλύπτονται από την κοινότητα.

Ο ελληνικός αγροτικός τομέας λόγω της κακής αξιοποίησης των παραγομένων προϊόντων χάνει ετησίως σημαντικό συνάλλαγμα εξαιτίας της κακής πολιτικής και των διαρθρωτικών αδυναμιών.

Ευκαιρίες για εκμετάλλευση του υπάρχοντος αγροτικού δυναμικού υπάρχουν αρκεί να ενημερωθούμε και να τις αξιοποιήσουμε σωστά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδας.
Δ.Ι. Μηλιάκος.
Το εξωτερικό εμπόριο πορτοκαλιών της Ελλάδας.
2. Νέα Θέσις
Μιχάλη Καζά
Τα Ελληνικά εσπεριδοειδή και η Ε.Ο.Κ.
3. Υπουργείο Γεωργίας
Γεωργικό Πρόγραμμα 88
4. Υπουργείο Γεωργίας
Γεωργικό Πρόγραμμα 89